

การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับ
ความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพล
ต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัด
นครราชสีมา
(A study of Tourist Behavior Regarding
Beliefs about Merit and Sin Influences
Buddhist Tourism in
Nakhon Ratchasima Province)

กิตติศักดิ์ กลิ่นหมื่นไวย*
(Kittisak Klinmuenwai)

Received: October 4, 2024
Revised: November 29, 2024
Accepted: March 12, 2025

บทความวิจัย
-
วิชาการ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย
วงษ์ชวลิตกุล (Assistant Professor, Tourism Industry Department, Faculty of
Business Administration, Vongchavalitkul University).

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก และใช้สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวน

ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่าด้านความเชื่อจากอิทธิพลทางสังคมรอบด้านของนักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และรองลงมาคือด้านความเชื่อเรื่องกรรมดี - ชั่ว ด้านความเชื่อเรื่องสวรรค์ - นรก และด้านความเชื่อตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาตามลำดับ สำหรับผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุพบว่า อายุของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน กับพฤติกรรมความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ทั้งในด้านความเชื่อตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านความเชื่อเรื่องกรรมดี - ชั่ว ด้านความเชื่อเรื่องสวรรค์ - นรก และด้านความเชื่อจากอิทธิพลทางสังคมรอบด้านของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา กลับไม่ส่งผลที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องบุญ - บาปมีอิทธิพลสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โดยเฉพาะความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมและความเชื่อในกรรมดี - ชั่ว ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมาได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พฤติกรรมนักท่องเที่ยว, ความเชื่อ, บุญ, บาป, การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

ABSTRACT

This study aims to examine tourist behavior concerning religious beliefs about merit and sin and their influence on Buddhist tourism in Nakhon Ratchasima Province. A quantitative research design was employed, utilizing a questionnaire to collect data from a sample of 400 tourists engaged in Buddhist tourism within the province. The sample was selected through convenience sampling, and the data were analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, standard deviations, and analysis of variance (ANOVA).

The findings revealed that overall tourist behavior regarding Buddhists' beliefs about merit and sin had a significant influence on Buddhist tourism, with opinions rated at a high level. Specifically, beliefs that are influenced by social factors ranked the highest, followed by beliefs about good and bad karma, heaven and hell, which are all grounded in Buddhist principles. A comparative analysis based on age revealed no statistically significant differences ($p = 0.05$) across the dimensions of Buddhist principles, good and bad karma, heaven and hell, and social influences. These results highlight the pivotal role of Buddhist beliefs, particularly those that are shaped by religious principles in shaping Buddhist tourism. The insights gained from this study can be used to develop the sustainable strategies to promote Buddhist tourism in Nakhon Ratchasima Province.

Keywords: Tourist Behavior, Belief, Merit, Sin, Buddhist tourism

บทนำ

การท่องเที่ยว คือ การเดินทางเพื่อความเพลิดเพลินและพักผ่อนหย่อนใจ โดยเดินทางไปอยู่ที่อื่นชั่วคราวด้วยความสมัครใจของนักท่องเที่ยวเอง และไม่เป็นการประกอบอาชีพระหว่างเดินทางท่องเที่ยว (Goeldner & Ritchie 2006: 13 - 15) รูปแบบการท่องเที่ยวมิติใหม่ที่กำลังได้รับความนิยม และเติบโตอย่างรวดเร็วควบคู่ไปกับกระแสการท่องเที่ยวของทั่วโลก คือ “การท่องเที่ยวเชิงศาสนา” ถือว่าเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบของวัฒนธรรมแขนงหนึ่ง เนื่องจากศาสนาประกอบไปด้วยความเชื่อที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อการควบคุมสิ่งที่ยอยู่นอกเหนือจากการควบคุม ดังนั้นมนุษย์จึงสร้างพิธีกรรม เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพกับอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น ปรากฏเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกิดขึ้นเพื่อเคารพบูชาสิ่งที่ยังมองไม่เห็น (Pichphandaycha 2018: 1 - 2) การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นการเดินทางที่มีการผสมผสานระหว่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับเชิงทัศนศึกษา หรือเพื่อไปท่องเที่ยวเยี่ยมชมความงดงามของศาสนสถาน ทำบุญ ไหว้พระ อธิษฐานขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเพื่อปฏิบัติธรรมตามความเชื่อต่าง ๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิตและครอบครัว และยังสามารถสร้างเสริมกำลังใจให้เกิดขึ้น ทำให้จิตใจผ่องใส (Phra Khru Udornpawanakhun 2020: 1024 - 1037) กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมและพื้นฐานของความศรัทธาในพระพุทธศาสนาล้วนมีคุณค่าต่อจิตใจและมีความศักดิ์สิทธิ์และงดงามเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของชาวไทย และการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนายังถือได้ว่าเป็นแหล่งกิจกรรมเสริมมูลค่าและรายได้ รวมถึงการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การสร้างความสุขและความประทับใจ การพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัยมากขึ้น และการมีส่วนร่วมของชุมชน (Boonchaliew, Boonrat & Phra Khru Piphitsutatorn 2021: 329 - 340)

สังคมไทยถือเป็นสังคมของชาวพุทธ เนื่องจากประชาชนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 63,299,192 คน (National Statistical Office 2024: 1 - 3) กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำบุญ การให้ทาน การสร้างหรือบูรณะวัด การถวายสังฆทาน การปฏิบัติธรรม การทำบุญในวันพระและวันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา รวมไปถึงการบำเพ็ญประโยชน์ ในสังคมไทยส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจาก

พระพุทธศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นหลักทางศีลธรรมที่คนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตาม โดยที่คนใดในสังคมมักมองผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นคนดี ผู้ที่ควรได้รับการยกย่องและยอมรับจากสังคม ในทางตรงกันข้าม หากใครที่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามคำสอนนั้นมักถูกมองว่าเป็นคนไม่ดี สังคมไทยในอดีตจึงมักเป็นสังคมที่คนมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์ สุจริต รักความสงบและเมตตา กรุณา รวมถึงทำบุญทำทานและช่วยเหลือพระพุทธศาสนาให้เติบโตขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของบุญและบาปที่ปรากฏในคำสอนของพระพุทธศาสนา (Phra khru Sakornsuthidham, Inpecha & Intongpan 2019: 1651 - 1661) อย่างไรก็ตาม คนไทยส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในด้านศีล สมาธิ และปัญญา อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์และการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดน ซึ่งส่งผลให้ค่านิยมและทัศนคติของผู้คนเปลี่ยนไป โดยที่บางครั้งก็สามารถเห็นข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมต่าง ๆ เช่น การฆ่าฟัน การข่มขืน การปล้น การฉ้อโกง หรือการเสพติดยาเสพติด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขาดจิตสำนึกทางศีลธรรม แม้ว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นชาวพุทธก็ตาม การกระทำเหล่านี้สะท้อนถึงการละเลยคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างประมาท จนทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตตามวิถีที่พระพุทธศาสนาสอนไว้ได้อย่างแท้จริง (Phra Phromkunaphon 2013: 29 - 35)

ประเด็นนี้พระพรหมคุณาภรณ์เคยกล่าวถึงการนับถือพระพุทธศาสนาของคนไทยว่ามีลักษณะเป็นไปอย่างประมาท เพราะพระพุทธศาสนาไม่ได้บังคับให้เชื่อการนับถือพระพุทธศาสนาเป็นไปอย่างเสรีมีการนับถือลัทธิหรือความเชื่ออื่น ๆ ไปพร้อมกันประกอบกับสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ดีมีความสุขท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์ จึงขาดการดิ้นรนขวบวช การนับถือพระพุทธศาสนาจึงมีลักษณะผิวเผินอยู่ห่างไกลจากความจริง ทั้งที่พระพุทธเจ้าได้สั่งสอนไว้อย่างมากมาย เพื่อให้ผู้ปฏิบัติหลุดพ้นจากความชั่วมาสู่ความดี (Phra Phromkunakorn 2016: 101) การหล่อหลอม ชี้นำอบรมและควมตั้งใจในจิตใจให้กับชาวพุทธหรือนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาทุก ๆ คน ก็จะกลายเป็นคนที่มีโอกาสเป็นคนในสังคมที่มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม รักความสงบ ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายพอเพียงตระหนักถึงคุณค่าของการเกิดมาเป็นมนุษย์ เพียงแค่ที่จิตใจและจิตสำนึกของคนในชาติก็สามารถช่วยแก้ไข

ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรอบด้าน สังคมและประเทศก็จะมีความเจริญก้าวหน้า มีความสงบร่มเย็น ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่มีอารยธรรมที่รุ่งเรืองและเต็มไปด้วยความสุข และยังเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่และมีความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และมีความหลากหลายของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นที่คงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของทางจังหวัดนครราชสีมา “เที่ยววัดห้ามพลาด เมืองโคราชสายบุญ” มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวัดศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถานอีกมากมาย (Cultural Office, Nakhon Ratchasima Provincial 2023: 1 - 3) พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในเชิงศาสนาในจังหวัดนครราชสีมาได้รับอิทธิพลจากความเชื่อในเรื่องบุญ - บาป เนื่องจากการไปเยี่ยมชมสถานที่ศักดิ์สิทธิ์หรือการปฏิบัติตามหลักธรรมในสถานที่นั้น ๆ สามารถช่วยเสริมสร้างบุญ ลดบาป และเป็นการเสริมสร้างความสุขทางจิตใจในชีวิต โดยพฤติกรรมเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างความเชื่อทางศาสนาและการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการทำตามหลักพุทธศาสนา ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวเองก็มีจิตผูกพันกับศาสนา ผ่านความประทับใจที่ได้จากการท่องเที่ยวเชิงศาสนา และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวตลอดทั้งปี การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสามารถเสริมสร้างบุญบารมีและจิตใจของผู้มาเยือน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำบุญ ไหว้พระ หรือการปฏิบัติธรรม นักท่องเที่ยวที่มาสัมผัสบรรยากาศเหล่านี้มักมีความเชื่อในเรื่องของการสะสมบุญ ซึ่งสามารถส่งผลให้พวกเขามีความสุขทางจิตใจและความรู้สึกที่ดีจากการทำกิจกรรมทางพุทธศาสนา โดยความเชื่อในเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจะช่วยให้เห็นถึงวิถีที่ความเชื่อในเรื่องบุญ - บาปมีอิทธิพลต่อการเลือกแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น การไปวัดหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อขอพรหรือทำบุญ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างความเชื่อทางศาสนาและการท่องเที่ยว และการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวนี้จะช่วยให้เห็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถรักษาคูณค่าและเอกลักษณ์ของศาสนาไว้ได้

อย่างยั่งยืน เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในวัดและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมาที่จะช่วยให้สังคมไทยสามารถรักษาและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในสังคมได้ ซึ่งตรงกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการทำความดีและการลดบาป การสร้างสังคมที่มีจิตใจดีงามสามารถทำให้ประเทศชาติพัฒนาไปในทิศทางที่สงบและมีความสุขมากขึ้น โดยการเสริมศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โดยจากการศึกษาและทำความเข้าใจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในเชิงพุทธศาสนา จะสามารถนำผลการศึกษามาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับจังหวัดนครราชสีมาในฐานะแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาที่น่าสนใจและยั่งยืน ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา จึงเป็นเรื่องสำคัญทั้งในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา การเสริมสร้างคุณธรรมในสังคม และการพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้เติบโตไปในทิศทางที่เหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐานของการวิจัย

ในการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา นักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกันในเรื่องอายุมีความเชื่อเรื่องบุญ - บาป ที่แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

พฤติกรรม คือ การแสดงออกของการกระทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตามแบบ คล้ายคลึงกันบ่อยครั้งจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มหรือของตน ความหมายของคำว่า พฤติกรรมอาจจะคล้ายกับคำว่านิสัย แต่จะแตกต่างกันเพียงมีการแสดงออกมาให้เห็นได้ ถือว่าเป็นพฤติกรรมหากไม่แสดงออกมาให้เห็นเราจะเรียกว่านิสัย ตรงกับภาษาอังกฤษที่ว่า Behaviour หรือ อเมริกันเรียกว่า Behavior ซึ่งแปลว่า การปฏิบัติตัว ความประพฤติ คุณสมบัติ พฤติกรรม อาการ หรือการแสดงออก (Kotler 1997: 92) กล่าวถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวโดยใช้หลักแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการทั้งหมดของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจ การตลาดและค่านิยม แรงจูงใจ ความคิดในตนเอง ความคาดหวัง ทักษะ การรับรู้ ความพึงพอใจ การไว้ใจ และความภักดี สำหรับ (Cohen, Prayag, & Moital 2014: 872 - 909) ให้ ความหมายของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวว่าหมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าทางการท่องเที่ยว โดยเริ่มจากการค้นหา เกิดขึ้นก่อนการเดินทางโดยใช้ข้อมูลจากการรับรู้จากสิ่งต่าง ๆ ความจงรักภักดี การหาข้อมูลจากเทคโนโลยี เพื่อประกอบการตัดสินใจจนก่อให้เกิดการซื้อ และระยะเวลาในการท่องเที่ยวที่เรียกว่าการใช้ (Using) และหลังจากที่เดินทางท่องเที่ยวก็จะเป็นการประเมิน และการดำเนินการ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น การบริการของสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือนโดยคาดหวังสิ่งเหล่านั้นจะสามารถตอบสนองความต้องการของตนได้ และทางด้าน (Parasakul 2017: 197 - 221) กล่าวว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เป็น กระบวนการการตัดสินใจซื้อของแต่ละบุคคลรวมทั้งการหาข้อมูล การวิเคราะห์และ ประเมินข้อมูลในการตัดสินใจซื้อจากการรับรู้ข้อมูลจากนั้นจะเริ่มพิจารณาความชอบหรือไม่ชอบโดยใช้ความรู้สึก ทักษะและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เคยได้รับเป็นตัว กลั่นกรอง (Thaothampitak, Wongsuwatt & Thongseng 2023: 35 - 36) การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

ท่องเที่ยว การรับรู้ การสื่อสารแบบปากต่อปากบนอินเทอร์เน็ต ระยะเวลาการท่องเที่ยวต่อครั้งและระยะเวลาที่จะเดินทางท่องเที่ยวส่งผลต่อความตั้งใจในการเดินทางท่องเที่ยว และหน่วยงานภาครัฐและเอกชนด้านการท่องเที่ยวให้ความสำคัญในด้านความปลอดภัยและความสะอาด ตลอดจนผู้ประกอบการภาคการท่องเที่ยวควรเสริมสร้างความประทับใจเชิงบวก และจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว และสำหรับ (Setsri, Na Thalang, Wongmontha & Pomsuwan 2023: 59) พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว คือ วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว ระยะเวลาในการเดินทางท่องเที่ยว ช่วงเวลาที่เดินทางท่องเที่ยว ความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยว ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวที่เลือกท่องเที่ยว ประเภทของที่พักที่เลือกพัก และพาหนะที่ใช้ในการเดินทางมาท่องเที่ยว

สรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวคือ การกระทำหรือการแสดงออกของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจในการเลือกและทำกิจกรรมท่องเที่ยว โดยการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา รวมถึงปัจจัยด้านภูมิหลังของนักท่องเที่ยวและครอบครัวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา จะเน้นที่กระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว การตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การรับข้อมูลจากหลายแหล่ง ความคาดหวังจากประสบการณ์การท่องเที่ยว และการประเมินผลหลังการท่องเที่ยว ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการตัดสินใจซ้ำในอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งโดยให้ความสนใจเป็นพิเศษกับแหล่งโบราณสถานและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและมีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลาช้านานแล้ว ซึ่งเป็นไปตามคติความเชื่อที่ถือว่าการได้มาสู่การะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ร่วมทำบุญบริจาคทานปฏิบัติบูชาจะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิตและครอบครัวของผู้ที่ได้ไปสักการะขอพร และยังสามารถสร้างเสริมกำลังใจให้

เกิดขึ้น ทำให้จิตใจผ่องใส จะเห็นได้ว่าโบราณสถานและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมและพื้นฐานของวัฒนธรรมในพระพุทธศาสนาแล้วมีคุณค่าต่อจิตใจและมีความศักดิ์สิทธิ์และงดงามเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของชาวไทย (Ministry of Culture 2019: 1 - 5) เป็นการเดินทางโดยมีเหตุผลทางศาสนาเป็นหลัก ถือเป็นการปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่ยุคแรก ๆ แต่ในปัจจุบันการเดินทางลักษณะนี้มักจะรวมกิจกรรมอื่นนอกเหนือจากกิจกรรมทางพุทธศาสนาเข้าอยู่ด้วย (Akarakun 2010: 12 - 15) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพสังคมที่วุ่นวายในปัจจุบันนี้ผู้คนโดยทั่วไปต่างให้ความนิยมสถานที่ประกอบพิธีทางพุทธศาสนาและความเชื่อเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจกันมากขึ้นส่วนใหญ่อ้อยละ 75 ของพุทธศาสนิกชนในประเทศไทย (National Statistical Office, Ministry of Digital Economy and Society 2024: 11 - 17) เป็นการเดินทางไปยังสถานที่ที่มีความสำคัญทางศาสนา สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การนมัสการเกจิอาจารย์ และปฏิบัติกิจกรรมหรือนั่งวิปัสสนากรรมฐาน หรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หรือเข้าไปพักผ่อนสงบจิตสงบใจ โดยเฉพาะเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ประวัติความเป็นมาของศาสนสถานต่าง ๆ พร้อมกับสามารถนำหลักธรรมคำสอนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน (Sangkhachei 2007: 38 - 42)

การท่องเที่ยวเชิงพุทธประกอบด้วย การจัดการโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก การรักษาความสะอาด และความปลอดภัย รวมถึงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ซึ่งรวมถึงการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายมากขึ้น การสร้างเครือข่ายที่มีชุมชนเป็นศูนย์กลาง และการพัฒนาสินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อีกทั้งยังต้องส่งเสริมให้วัดมีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและประเพณีอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการใช้สิ่งของพื้นบ้านในชุมชนเพื่อจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและศาสนา การท่องเที่ยวเชิงพุทธถือเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ กิจกรรมการกราบสักการะพระพุทธรูป การปฏิบัติธรรม การพักผ่อนหย่อนใจ การบูชาวัตถุมงคล การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และประเพณี การเป็นที่พึ่งทางใจ และการเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและวัฒนธรรมพื้นบ้าน (Nakkanrian,

Nakkanrian & Saramart 2022: 84 - 93) นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงศาสนายังเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่ชุมชนสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง ทั้งยังเป็นการทำให้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมนำมาสู่มูลค่าในเชิงเศรษฐกิจแบบสร้างสรรค์ รัชสรรค์ ธรรมชาติ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่และวัฒนธรรมชุมชน ทำให้เกิด“การเรียนรู้ ความอุมุญญ รู้แจ้งเห็นธรรม” อันนำมาซึ่งความอยู่เย็นเป็นสุข ไม่เน้นการยึดวัตถุเป็นตัวตั้งเพียงประการเดียว แต่ยึดหลักธรรมนำความพอเพียง จึงเป็นการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมในรูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่และเชื่อมโยงเส้นทางธรรมเพื่อการทำบุญไหว้พระ (Autthawuttikul, Sungrugsa & Lakananulak 2017: 2392 - 2409)

สรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา คือ การเดินทางที่มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การสักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ การบูชาพระพุทธรูป การปฏิบัติธรรม การนมัสการเกจิอาจารย์ การทำจิตใจให้สงบผ่านวิปัสสนากรรมฐาน หรือการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา การท่องเที่ยวรูปแบบนี้ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและวัดต่าง ๆ และการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายังมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าทางจิตใจและความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่เน้นแค่เพียงการมุ่งหวังผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่เน้นการส่งเสริมความรู้และความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา การทำบุญไหว้พระ และการสร้างความพึงพอใจในชีวิตผ่านการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมและยังยืนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา

แนวคิดเกี่ยวกับวัดและศาสนสถาน

วัดเป็นสถานที่ที่มีศาสนสถานที่มีประวัติความเป็นมามีประวัติศาสตร์ซึ่งสามารถเปิดเป็นแหล่งการเรียนรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาให้กับผู้ที่สนใจ วัดให้ความสำคัญกับรูปแบบในเรื่องสถาปัตยกรรมและความแข็งแรงมั่นคงมีความสง่างามด้านการใช้ประโยชน์ บทบาทสำคัญของวัดในด้านต่าง ๆ ทั้งภายในวัดและภายนอกชุมชนของตนเป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งความรู้ทางประวัติศาสตร์ วัดยังช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจในท้องถิ่นและเปิดโอกาสให้สร้างรายได้

อีกด้วย ด้านการบริหารจัดการดูแลศาสนสมบัติของวัด ตลอดจนความเป็นอยู่ของชุมชน ขึ้นอยู่กับความอดสาหัสของเจ้าอาวาส ผู้บริหารวัด และการสนับสนุนจากชุมชนท้องถิ่น (Phra Siriwat, Thilao & Phra Khru Suthikittibandit 2023: 134 - 145) วัดเป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรม มีศาสนสถานที่เกิดประโยชน์และน่าสนใจ มีสถานที่ปฏิบัติธรรมบำเพ็ญกุศลทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและชุมชน รวมทั้งเป็นที่อยู่ของพระภิกษุสามเณรก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมสังคมทำให้เกิดการพัฒนาจิตใจที่ยั่งยืนต่อไปได้ การจำแนกศาสนสมบัติของวัดออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ 1) ศาสนสมบัติกลาง 2) ศาสนสมบัติของวัด โดยภาพรวมจำแนกเป็น 5 ประเภท คือ เจดียสถาน พุทธสถาน สังฆสถาน บริวารสถาน และอนุสรณ์สถาน วัดเป็นนิติบุคคล เจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารจัดการ ซึ่งการจัดตั้งวัดและสร้างวัดเป็นไปตามการบริหารจัดการภายในวัด ขึ้นอยู่กับความต้องการของพุทธศาสนิกชนที่บริจาคและช่วยกันออกแบบวัด ให้เป็นสถานที่สำหรับศึกษาปฏิบัติธรรม ซึ่งนอกจากจะแบ่งประเภทตามที่กล่าวไว้แล้วในปัจจุบันก็จะมีวัดบ้านกับวัดป่า ซึ่งวัดบ้านตั้งอยู่ในเขตที่เป็นชุมชนเป็นหมู่บ้าน ส่วนวัดป่ามีบริเวณที่อยู่ในสวนหรือป่าที่เป็นสถานที่สำหรับศึกษาปฏิบัติธรรม (Phra Khru Piphitphatthanakan 2023: 185 - 194) วัดเป็นศาสนสถานในพระพุทธศาสนา เป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธศาสนาเมืองประกอบ คือ โบสถ์ วิหาร เจดีย์ สลุป พระพุทธรูป ศาลาการเปรียญ และกุฏิ หรือ สิ่งก่อสร้างอื่นที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เป็นที่พักอาศัยของพระภิกษุ สามเณร เป็นศูนย์กลางสังคมของพุทธศาสนิกชนและเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมประเพณีในพระพุทธศาสนา เป็นอนุสรณ์ให้ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ซึ่งพุทธศาสนิกชนนิยมไปกราบไหว้บูชา และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในพุทธศาสนาซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้ในกิจการหรือเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ได้แก่ สำนักสงฆ์ วัดวาอาราม โบสถ์ วิหาร เจดีย์และสลุป (Phra Khru Santithammaphirat 2014: 89 - 96) วัดถือเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม การปลูกฝังหล่อหลอมและขัดเกลาให้คนเป็นคนดีในสังคม เมื่อผู้คนละเลยห่างไกลจากวัด ยุทธศาสตร์หนึ่งในการดึงผู้คนให้หันกลับเข้ามาใช้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ คือการใช้การท่องเที่ยว นั่นคือการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religion Tourism หรือ Meditation Tourism) ผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu - Meditation Tourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อทัศนศึกษา

แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทางศาสนา หาความรู้ สัจธรรมแห่งชีวิต มีการฝึกทำสมาธิ เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น นับเป็นการท่องเที่ยวชุมชนรูปแบบหนึ่ง พระพุทธศาสนาถือว่า ศรัทธาเป็นธรรมะเบื้องต้นที่สำคัญยิ่ง เป็นแนวทางหรือเป็นอุปกรณ์ชักนำให้เดินหน้าต่อไป เมื่อใช้ถูกต้อง จึงเป็นการเริ่มต้นที่ดีเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในทางศาสนา เป็นแนวทางในการละเว้นจากความชั่วทำแต่ความดีโดยเริ่มตั้งแต่ระดับโลกียะไปสู่ระดับโลกุตระอันเนื่องมาจากศรัทธาเป็นสาเหตุ การประพฤติปฏิบัติตามเป็นด้วยผลหรือศรัทธาเป็นพืช ความเพียรเป็นผลนั่นเอง (Phra Phromkunaphon 2014: 65 - 72) ศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาจะเห็นได้ว่าหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเมื่อเริ่มต้นด้วยศรัทธา จะต้องมียุทธาเป็นธรรมพ่วงท้ายหรือธรรมะที่ช่วยพยุงหลักศรัทธาไว้เสมอ เพื่อป้องกันความเชื่อแบบมกมายนั้นเอง ศรัทธาจึงเป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดกำลังใจอย่างมหาศาล ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “พลธรรม” มี 5 ประการคือ 1) ศรัทธา คือ การเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ 2) วิริยะ คือ ความขยันหมั่นเพียรในทางที่ชอบธรรม 3) สติ คือ ความระลึกได้ จำได้หมายรู้ 4) สมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น มั่นคง เด็ดเดี่ยวแน่วแน่ 5) ปัญญา คือ ความรอบรู้ในสิ่งต่าง ๆ ตามสภาวะความเป็นจริง (Mahachulalongkornrajavidyalaya University 2011: 282 - 283)

สรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับวัดและศาสนสถาน คือ วัดเป็นสถานที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีบทบาทหลากหลายทั้งในด้านศาสนา สังคมและเศรษฐกิจ วัดไม่เพียงแต่เป็นสถานที่สำหรับปฏิบัติธรรมและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านพระพุทธศาสนา ที่มีความสำคัญในการสอนและปลูกฝังจริยธรรมแก่สังคม โดยเฉพาะในการเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนและการส่งเสริมเศรษฐกิจในท้องถิ่นผ่านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ศาสนสมบัติของวัดสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น เจดียสถาน พุทธสถาน สังฆสถาน และบริวารสถาน ซึ่งล้วนมีความสำคัญทั้งในแง่ศาสนาและการศึกษาทางประวัติศาสตร์ วัดยังเป็นสถานที่ที่เก็บรักษาความรู้และวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัด เช่น การปฏิบัติธรรม การทำบุญ การฝึกสมาธิ ล้วนมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาจิตใจของผู้เข้าร่วมให้เกิดความสงบ และส่งเสริมความดีในสังคม โดยรวมแล้ว วัดและศาสนสถานมีบทบาทสำคัญในสังคมไทยในด้านการศึกษาธรรมะ การปฏิบัติ

ศาสนกิจ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจและส่งเสริมคุณธรรมในชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาป

ความเชื่อเรื่องบุญ - บาป และศรัทธาในพระพุทธศาสนา พบว่า “ความเชื่อ” คือ การยอมรับต่าง ๆ ว่าเป็นจริง มีอยู่จริง และมีอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดผลดีหรือผลร้ายต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงด้วยเหตุผล แต่เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มสังคม ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาตั้งแต่ยุคโบราณ ความจริงหรือความไว้วางใจที่เป็นรูปของความเชื่อนั้น เพราะความเชื่อในบุญ - บาปนั้นอาจจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ทางวิทยาศาสตร์หรือหลักเหตุผล แต่ผู้คนยังคงเชื่อตามคำสอนในพระพุทธศาสนาและประสบการณ์ที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งการทำความดีและการหลีกเลี่ยงการทำบาปนั้นจะช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องและมีความสุขอย่างยั่งยืน โดยที่ความเชื่อเกี่ยวกับบุญและบาปในพระพุทธศาสนา คือการยอมรับว่า “การกระทำดีจะนำไปสู่ผลดี” และ “การกระทำชั่วจะนำไปสู่ผลร้าย” ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยเหตุผลหรือวิทยาศาสตร์ แต่ได้รับการยอมรับในสังคมที่มีศรัทธาในคำสอนของพระพุทธศาสนา และสำหรับความรู้ หรือ ความเข้าใจ คือสิ่งที่ได้รับการเรียนรู้และการพิสูจน์จากหลักเหตุผล โดยผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์หรือวิทยาศาสตร์ ซึ่งมักเป็นสิ่งที่สามารถตรวจสอบหรือยืนยันได้ตามหลักการวิทยาศาสตร์ (Valipodom 2017: 17) ความมั่นใจในประโยชน์ที่ตนเองกระทำอยู่ ต้องมีศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญ แต่การมีศรัทธาจะต้องมีปัญญากำกับด้วย การที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนาถูกกำกับด้วย ปัญญา จะทำให้การกระทำของบุคคลเป็นไปในทางที่ถูกต้องและเกิดผลดีทั้งในระดับบุคคลและสังคม การเข้าใจหลักธรรมและการปฏิบัติตามหลักกรรมจะช่วยให้บุคคลสามารถแยกแยะสิ่งที่ดีจากสิ่งที่ชั่วได้อย่างมีวิจารณญาณ และส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาไม่เพียงแต่เป็นการเยี่ยมชมสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ แต่ยังเป็นการฝึกฝนจิตใจและพัฒนาคุณธรรมให้แก่บุคคลและสังคมอย่างยั่งยืน ศรัทธาที่ถูกต้องนั้นต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจน มิฉะนั้นแล้วอาจกลายเป็นความเชื่อที่ผิด ซึ่งอาจนำไปสู่เป้าหมายที่ผิด ในเรื่องของบุญกิริยาวัตถุ ซึ่งหมายถึงการทำความดีเพื่อให้เกิดผลเป็นความสุข มีหลักการที่

สำคัญที่คนพุทธต้องปฏิบัติ ได้แก่ ทาน ศีล และภาวนา (Phra Phromkunaphon 2011: 66 - 70) การทำบุญด้วยการเจริญภาวนา ซึ่งหมายถึงการฝึกอบรมจิตใจให้สงบและมีสมาธิบุญสามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภทหลัก คือ 1) วัฏฏคามินีกุศล คือ บุญที่ทำให้ได้ผลในวัฏฏะ เช่น การให้ทาน การรักษาศีล หรือ การเจริญสมาธิ ซึ่งจะนำไปสู่สมบัติทางมนุษย์ สวรรค์ หรือพรหม แม้ว่าจะได้สุขสมบูรณ์แค่ไหน แต่ก็ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏฏะ และ 2) นิพพานคามินีกุศล หรือ วิวัฏฏคามินีกุศล คือ บุญที่ทำให้ถึงวิวิธ หรือพระนิพพาน ซึ่งเป็นจุดหมายสูงสุดของการหลุดพ้นจากวัฏฏะและการเกิดใหม่ (Somdej Phra Buddhaghosacariya 2021: 79) บุญที่นำไปสู่การหลุดพ้นจากวัฏฏะผ่านโลกุตตรปัญญานั้น เป็นบุญระดับสูงสุดในพระพุทธศาสนา ผู้ที่ได้รับอานิสงส์จากบุญในระดับนี้จะสามารถหมดกิเลส และไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป จึงไม่มีทุกข์และสามารถหลุดพ้นจากการเกิดใหม่ได้ บุญชนิดนี้ถือเป็นยอดบุญที่เหนือกว่าบุญอื่น ๆ ทั้งหมด (Mahamakut Buddhist University 2013: 107 - 109) ในทางพระพุทธศาสนา "บาป" หมายถึง ความชั่ว ซึ่งเกิดจากการกระทำที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนหรือความทุกข์แก่ผู้อื่นและตนเอง เป็นกรรมที่นำผู้กระทำไปสู่ความเสื่อม และทำให้เกิดทุกข์ตามมา คำว่า "บาป" สามารถแยกออกเป็น 2 ประเภทหลักได้แก่ บาปธรรม คือ สภาวะธรรมที่ไม่ดีหรือชั่วร้าย ที่มีอยู่ในธรรมชาติของจิตมนุษย์ เช่น อวิชชา ตัณหา อุปทาน โลภะ และโทสะ สำหรับ บาปกรรม คือ ผลจากการกระทำที่มาจากอกุศลเจตนา ซึ่งมีรากฐานจากกิเลสที่ครอบงำจิตใจ การกระทำเหล่านี้อาจเกิดจากการกระทำทางกาย วาจา หรือจิตใจที่เป็นไปในทางที่ไม่ดี เช่น พุจริตและอกุศลกรรม การกระทำเหล่านี้ไปสู่ความเดือดร้อนทุกข์ยากแก่ผู้กระทำ ซึ่งผลของบาปกรรมจะแตกต่างกันไปตามความหนักเบาของกรรมที่ทำ โดยบาปกรรมที่หนักจะให้ผลรุนแรง ส่วนบาปกรรมที่เบาจะให้ผลไม่รุนแรง เช่น การเกิดเป็นมนุษย์ที่ไม่สมประกอบ หรือการประสบทุกข์ต่าง ๆ ตามความหนักเบาของบาปกรรมที่ได้กระทำไว้ (Royal Institute 2014: 88) ความเชื่อในเรื่องบุญและบาปในพระพุทธศาสนาคือการทำความดีที่เป็นไปตามหลักธรรม โดยบุญคือการกระทำที่ดีในทางกาย วาจา และใจ ในขณะที่บาปคือการกระทำที่ชั่วที่นำไปสู่ความทุกข์ และจะได้รับผลตามความหนักเบาของกรรมที่ทำ เพราะความชั่ว การทำอันตรายการทำให้เดือดร้อน เป็นกรรมยังบุคคลให้ถึงซึ่งทุกข์ เป็นธรรมที่จะนำ

ผู้กระทำความผิดนั้นไปสู่ทางแห่งความเสื่อม และเป็นการกระทำความผิดหลักคำสอนหรือข้อห้ามในศาสนา ความชั่ว ความเศร้าหมอง และบาป ยังหมายถึง “บรรดา ความชั่วลามกชื่อว่าบาป บาปนั้นจัดเป็นกรรมที่สัตว์ทำโดยทวารทั้ง 3 ประการ คือ กายกรรม วาจกรรม มโนกรรม อีกด้วย

สรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปในพระพุทธศาสนา คือความเชื่อที่ยอมรับว่า การกระทำดีจะนำไปสู่ผลดี และการกระทำชั่วจะนำไปสู่ผลร้าย แม้ว่าจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยเหตุผลหรือวิทยาศาสตร์ แต่ได้รับการยอมรับในสังคมที่มีศรัทธาในคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยมีการกระทำดีที่นำไปสู่ผลดี ซึ่งเป็นการทำบุญผ่านการให้ทาน การรักษาศีลและการเจริญภาวนา ซึ่งเป็นการกระทำที่ช่วยพัฒนาจิตใจให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องและส่งผลให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับบุญ - บาปในพระพุทธศาสนาเป็นการยอมรับว่า การกระทำดีหรือการทำบุญนำไปสู่ผลดีในชีวิต ขณะที่การกระทำชั่วหรือการทำบาปจะนำไปสู่ความทุกข์และผลร้ายในชีวิตตามกฎแห่งกรรม โดยมีศรัทธาเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการกระทำตามหลักธรรมที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้ 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล และ 4) การวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล โดยมีขั้นตอนและวิธีวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมาในครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 334,690 คน (Tourism and Sports Office, Nakhon Ratchasima Provincial 2023: 2 - 9) และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างและสุ่มตัวอย่างโดยใช้การคำนวณสูตรของทาโรยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 (Yamane 1973: 727 - 728) จึงได้กลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและมาเยือนวัดสำคัญในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา และส่วนที่ 2 ภูมิหลังของครอบครัวของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา และส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการมาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ด้านความเชื่อตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านความเชื่อเรื่องกรรมดี - ชั่ว ด้านความเชื่อเรื่องสวรรค์ - นรก และด้านความเชื่อจากอิทธิพลทางสังคมรอบด้าน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale 5 ระดับ ตามเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert 1967: 90 - 95) เพื่อใช้ประเมินความคิดเห็น ทศนคติ หรือพฤติกรรมในเชิงปริมาณเป็นแบบให้เลือกตอบ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยการให้คะแนนความต้องการจะเรียงจากมากไปน้อย คือ 5, 4, 3, 2, 1 สามารถช่วยให้การวัดและวิเคราะห์ความคิดเห็นของ

นักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและชัดเจน ทั้งในแง่ของระดับความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา การเปรียบเทียบความคิดเห็นในกลุ่มต่าง ๆ และการสรุปผลเชิงปริมาณ ซึ่งจะช่วยให้นักวิจัยได้ข้อมูลประจักษ์ในการศึกษาผลกระทบของความเชื่อที่มีต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาได้อย่างครบถ้วน

การทดสอบหาความเชื่อมั่น

การทดสอบหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีการหาความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการตรวจสอบความเที่ยงตรง ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้เท่ากับ 0.96 โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 30 ชุด ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach เท่ากับ 0.894 ดังนั้นแสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น และเชื่อถือได้ (Cronbach 1990: 202 - 204) ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการลงพื้นที่ในการเก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและมาเยือนวัดสำคัญในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 400 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยแบ่งเป็นในพื้นที่วัดสำคัญจำนวน 10 วัด วัดละ 40 คน จนครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างและมีการให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบทุกข้อคำถาม โดยพิจารณาคัดเลือกวัดที่ผ่านหลักเกณฑ์และข้อกำหนดเพื่อเป็นวัดนำร่องในการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดนครราชสีมา (Cultural Office, Nakhon Ratchasima Provincial 2023: 2 - 5) จำนวน 10 วัด คือ 1) วัดพระนารายณ์มหาราชวรวิหาร 2) วัดบึง (พระอารามหลวง) 3) วัดพายัพ 4) วัดอิสาน 5) วัดศาลาลอย 6) วัดสระแก้ว 7) วัดหมื่นไวย 8) วัดป่าสาลวัน 9) วัดบ้านไร่ และ 10) วัดธรรมจักรเสมาราม (พระพุทธไสยาสน์) โดยแต่ละวัดถือเป็นวัดเก่าแก่ที่คู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดนครราชสีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเป็นวัดที่มีศักยภาพและคุณสมบัติที่ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น วัดที่มีความสำคัญทางศาสนา มีสถานที่

ศักดิ์สิทธิ์ที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว หรือมีประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ศักยภาพทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม โดยวัดต้องมีความสำคัญทางศาสนา เช่น วัดที่มีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือมีการปฏิบัติธรรมที่เป็นที่นิยม การอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม วัดที่มีการดูแลรักษาศิลปะวัฒนธรรม และโบราณสถานต่าง ๆ เช่น สถาปัตยกรรมโบราณหรือพิพิธภัณฑ์ศาสนา ภายในวัด ความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว วัดต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกและการจัดการที่ดี และการมีส่วนร่วมของชุมชน วัดที่มีการร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม โดยได้จากการประเมินจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งพิจารณาตามเกณฑ์เหล่านี้เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดนครราชสีมาเติบโตอย่างยั่งยืนและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมทั้งมีความพร้อมในการรองรับและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดนครราชสีมา โดยเก็บแบบสอบถามในช่วงเดือนเมษายน - ธันวาคม พ.ศ. 2566

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ของคำตอบแต่ละด้านและแต่ละข้อแล้วแปลผลตามเกณฑ์ของเบสต์และคานัน (Best & Kahn 1993: 246 - 247) ซึ่งมีระดับความคิดเห็นตามค่าคะแนน ดังนี้

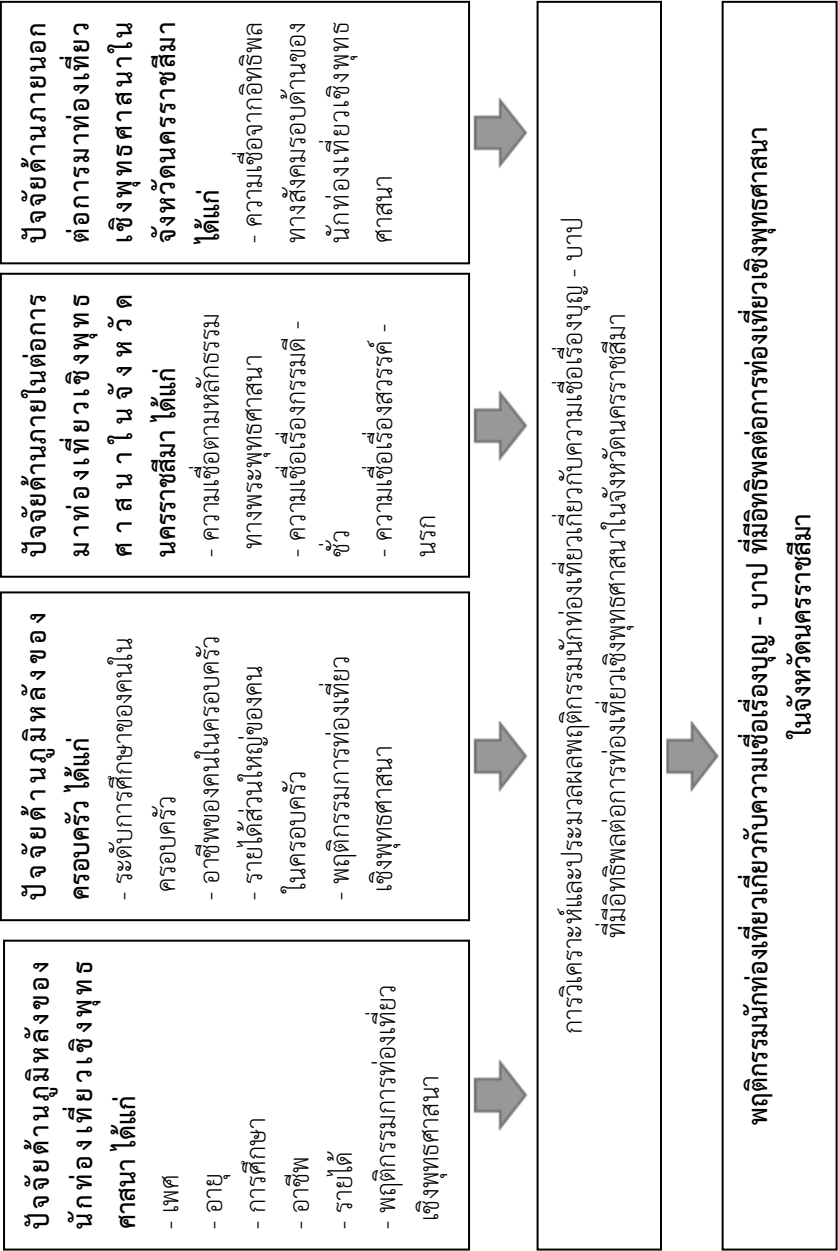
- คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

และในส่วนการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา

ใช้สถิติพื้นฐานหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และใช้ค่าสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) กับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่มีความแตกต่างกันในเรื่องอายุที่ต่างกันมีผลต่อความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันในการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดการศึกษาวิจัย

กรอบแนวคิดการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้พัฒนากลอบแนวคิดในการวิจัยโดยประยุกต์ใช้คำว่าหลักการ แนวคิด ทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยและสามารถกำหนดกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาป ที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา

ผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ทำการศึกษาโดยการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา นักท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 68.30 มีอายุ 51 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.50 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 28.50 และประกอบอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 25.80 ส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามากกว่า 3 ครั้งต่อปี คิดเป็นร้อยละ 38.80 ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนากับครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 40.30 ส่วนมากมาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา คิดเป็นร้อยละ 53.0

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านครอบครัวของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา การศึกษาของคนในครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. คิดเป็นร้อยละ 30.50 อาชีพของคนในครอบครัว ส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกรมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 25.50 ความเชื่อของคนในครอบครัวส่วนใหญ่ชอบการท่องเที่ยวพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 43.0 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว คือ รายได้ 10,000 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.0

3. การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่อง บุญ - บาป ที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา โดยแยกตามด้านต่าง ๆ โดยภาพรวมดังนี้

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความเชื่อตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	4.08	0.66	มาก
2. ด้านความเชื่อเรื่องกรรมดี - ชั่ว ของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	4.31	0.60	มาก
3. ด้านความเชื่อเรื่องสวรรค์ - นรก ของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	4.23	0.58	มาก
4. ด้านความเชื่อจากอิทธิพลทางสังคมรอบด้านของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	4.62	0.44	มากที่สุด
รวมค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน	4.31	0.57	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและการมาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) และเรียงตามลำดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและการมาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ด้านความเชื่อจากอิทธิพลทางสังคมรอบด้านของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.62$) รองลงมา คือ ด้านความเชื่อเรื่องกรรมดี - ชั่ว ของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ($\bar{X} = 4.31$) ด้านความเชื่อเรื่องสวรรค์ - นรก ของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ศาสนา ($\bar{x} = 4.23$) และด้านความเชื่อตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ
นักท่องเที่ยวยุคใหม่ ($\bar{x} = 4.08$) ตามลำดับ

ผลการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อ
เรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา
ตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานการศึกษาพฤติกรรมการศึกษานักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่อง บุญ - บาป ที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามอายุ

พฤติกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา	แหล่งข้อมูล	df	SS	MS	F	P - value
ด้านความเชื่อตามหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	4	6.732	1.683	1.328	.259
	ภายในกลุ่ม	395	500.746	1.268		
	รวม	399	507.478			
ด้านความเชื่อเรื่องกรรมดี - ชั่ว ของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	4	1.854	.463	.385	.819
	ภายในกลุ่ม	395	475.584	1.204		
	รวม	399	477.438			

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปมีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา	แหล่งข้อมูล	df	SS	MS	F	P - value
ด้านความเชื่อเรื่องสวรรค์ - นรก ของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	4	0.513	.128	1.984	.096
	ภายในกลุ่ม	395	25.527	.065		
	รวม	399	26.040			
ด้านความเชื่อจากอิทธิพลทางสังคมรอบด้านของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	4	14.646	3.662	2.322	.056
	ภายในกลุ่ม	395	622.791	1.577		
	รวม	399	637.437			

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามอายุ พบว่า อายุของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่แตกต่างกับพฤติกรรมความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ในด้านความเชื่อตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านความเชื่อเรื่องกรรมดี - ชั่ว ด้านความเชื่อเรื่องสวรรค์ - นรก และด้านความเชื่อจากอิทธิพลทางสังคมรอบด้านของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งอายุที่แตกต่างส่งผลต่อพฤติกรรมความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา สรุปและอภิปรายผลการศึกษาวิจัยดังนี้

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ว่าพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในเรื่องความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเรียงตามลำดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในเรื่องความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและการมาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ด้านความเชื่อจากอิทธิพลทางสังคมรอบด้านของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา รองลงมา คือ ด้านความเชื่อเรื่องกรรมดี - ชั่ว ของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ด้านความเชื่อเรื่องสวรรค์ - นรก ของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและด้านความเชื่อตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาตามลำดับ โดยกลุ่มที่มาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมาบ่อยครั้งอาจมองเห็นการทำบุญในสถานที่ทางศาสนาเป็นวิธีที่สามารถช่วยเสริมสร้างบุญและลดบาปได้มากกว่ากลุ่มที่มาท่องเที่ยวเพียงปีละครั้ง กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวบ่อยครั้งอาจมีความรู้สึกผูกพันกับวัดและศาสนามากกว่ากลุ่มที่เดินทางมาเป็นครั้งคราว เนื่องจากนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอาจมองว่าการทำบุญนั้นมีประโยชน์ต่อชีวิตและความเชื่อในเรื่องบุญ -

บาปในชีวิตประจำวัน โดยการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อความเชื่อ เช่น สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ หรือการศึกษาของนักท่องเที่ยวอาจช่วยในการทำความเข้าใจความแตกต่างในพฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาต่าง ๆ ได้มากขึ้น โดยจากการวิเคราะห์ความแตกต่างของความเชื่อเรื่องบุญ - บาประหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา จะช่วยให้เราทราบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ และจะช่วยให้สามารถพัฒนากิจกรรมหรือกลยุทธ์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Suwannaphong (2021: 113 - 128) ที่ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดภูเก็ตของนักท่องเที่ยวชาวไทย และความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวชาวไทยกับพฤติกรรมการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า สาเหตุของการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ รู้สึกเครียดเรื่องงาน โดยมีวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา คือ เพื่อการทำบุญ สะเดาะเคราะห์ ปิณฑ การทำบุญแล้วรู้สึกประทับใจและสบายใจ เมื่อได้มาสักการะพระพุทธรูป และ ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยว พบว่าข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับ Phra Khru Thammanithet, Phra Khru Thammanithet & Phra Otkhamdee (2022: 94 - 102) ที่ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ - บาป ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ภาคพิเศษ เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ - บาป ที่จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา และสถานภาพครอบครัว พบว่ามีความเชื่อเรื่องบุญ - บาป โดยภาพรวมทั้ง 2 ด้าน มีความเชื่ออยู่ในระดับมากคือ ด้านอกุศลกรรม หรือบาปมีความเชื่ออยู่ในระดับมาก และรองลงมาคือ ด้านกุศลกรรม หรือบุญ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักศึกษาที่มีเพศ อายุ และสถานภาพครอบครัวต่างกัน มีความเชื่อเรื่องบุญ - บาป โดยรวมทั้ง 2 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ที่มีชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีความเชื่อเรื่องบุญ - บาป แตกต่างกันและนักศึกษาที่ศึกษาชั้นปีต่างกัน มีความเชื่อเรื่องบุญ - บาป ในด้านกุศลกรรม หรือบุญ และด้านอกุศลกรรม หรือบาปแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข พบว่า 1) ด้านกุศลกรรม หรือบุญการ

กระทำจะเป็นบุญหรือบาปขึ้นอยู่กับกระทำของตนเอง ดังนั้น การกระทำจะเป็นบุญหรือบาปนั้น ขึ้นอยู่กับความตั้งใจหรือมีเจตนาในการกระทำนั้น ๆ 2) ด้านอกุศลกรรม หรือบาป คือ ความเศร้าหมอง ทำให้จิตตก หม่นหมอง บกพร่อง มีโทษระอาคะ โมหะ ลังเล และสงสัย เป็นต้น ผลการสัมภาษณ์พบว่า ด้านกุศลกรรมหรือบุญพบว่า ทุกคนมีความเชื่อเรื่องบุญบาป ที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป เช่น เชื่อในเรื่องการทำบุญให้ทานเพราะทำแล้วทำให้สบายใจ สุขใจ และตั้งใจทำบุญต่อไป ส่วนด้านอกุศลกรรมหรือบาปพบว่า มีความเชื่อในทิศทางเดียวกัน เช่น บาปเป็นการกระทำที่ไม่ดีและไม่ควร เพราะจะทำให้ได้รับความเดือดร้อน เป็นต้น

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Junruan, Namboonruang, Leejakpaiand & Sopaku (2022: 120 - 132) ที่ศึกษาถึงความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ศึกษาอยู่ในจังหวัดลำปาง ที่นับถือพุทธศาสนาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก โดยแยกได้ดังนี้ ด้านความเชื่อตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีค่าเฉลี่ยในระดับมาก คือ ชาวพุทธต้องช่วยกันปราบปรามการทุจริต ด้านความเชื่อเรื่องกรรมดี - ชั่ว มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก คือ คนที่พูดความจริงไม่หลอกลวง จะทำให้ คนทั้งหลายเชื่อถือให้ความเคารพและยอมรับฟัง คำพูดของบุคคลนั้น ด้านความเชื่อเรื่องสวรรค์ - นรก ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ คนรักษาศีลเมื่อตายไปจะเข้าถึง สุคติ โลกสวรรค์ ด้านความเชื่อจากอิทธิพลทางสังคมรอบด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ ในระดับมาก คือ คนที่เคยทำผิดแต่กลับตัวกลับใจสังคมยอมรับให้อยู่ กับสังคมในปัจจุบันที่มีปัญหาวุ่นวาย เพราะคนไม่นำธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ

เช่นกันประเด็นนี้ยังสอดคล้องกับ Chunhaboonthipp (2023: 1 - 19) ที่ศึกษาเพื่อทดสอบผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาความเชื่อของบุคคลและการเรียนรู้ส่วนบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวพระธาตุพนมในประเทศไทย และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงชั้นในการทดสอบผลกระทบทางตรงและเชิงแทรกผลลัพท์การวิจัยพบว่าการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาความเชื่อของบุคคลและการเรียนรู้ส่วนบุคคลมีผลกระทบที่สำคัญเชิงบวกต่อพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวนอกจากนี้ความเชื่อของบุคคลและการเรียนรู้ส่วนบุคคลมี

ผลกระทบเชิงแทรกที่จำเป็นต่อความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวเชิงศาสนากับพฤติกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงศาสนามีบทบาทสำคัญที่มีอิทธิพลและผลกระทบและสามารถชักจูงและจูงใจต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวและกราบไหว้สักการะพระธาตุพนมและความเชื่อของบุคคลและการเรียนรู้ส่วนบุคคลสามารถส่งเสริมสนับสนุนและผลักดันทั้งทางตรงและทางอ้อมให้นักท่องเที่ยวมาและกลับมาท่องเที่ยวและกราบไหว้สักการะพระธาตุพนมมากขึ้นด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารวัดพระธาตุพนมและตัวแทนหน่วยงานราชการสามารถส่งเสริมและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาให้มีความยั่งยืนโดยต้องบำรุงรักษาจัดการและสร้างสรรค์คุณลักษณะคุณประโยชน์ และคุณค่าของพระธาตุพนมให้เป็นอย่างดีเพื่อจูงใจและชักนำให้นักท่องเที่ยวในประเทศไทยและต่างประเทศให้มาและกลับมาท่องเที่ยวและกราบไหว้สักการะพระธาตุพนมอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิเคราะห์ในลักษณะนี้ยังสอดคล้องกับ Phra Maha Worathammo, Namket & Sinthunok (2021: 271 - 284) ที่ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ - บาป ในพระพุทธศาสนา และความเชื่อเรื่องบุญ - บาปของชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพีย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพีย พบว่าความเชื่อเรื่องบุญและบาปในพระพุทธศาสนาเป็นการยึดถือว่าบุญคือการทำความดีที่สอดคล้องกับการประพฤติที่ชอบทั้งในทางกาย วาจา และใจ ส่วนบาปคือการกระทำที่ชั่วร้าย ซึ่งจะนำไปสู่ความทุกข์ และจะได้รับผลตามประเภทของบาปกรรมที่กระทำ ผลของบาปมีทั้งที่หนักและเบา ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของการกระทำ อีกทั้งยังมีความเชื่อในเรื่องสวรรค์และนรก โดยเชื่อว่าการทำความดีจะนำไปสู่การเกิดในสวรรค์ ขณะที่การทำความชั่วจะทำให้ต้องได้รับการลงโทษในนรก จากการศึกษาในเทศบาลเมืองเพีย พบว่าชาวพุทธที่นั่นเชื่อในเรื่องบุญและบาป และยึดถือกฎแห่งกรรม โดยศรัทธาในหลักพุทธธรรมที่สอนให้ทำดีและละเว้นความชั่ว ความเชื่อเหล่านี้ส่งผลต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธใน ด้านจิตใจ คือ ชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพียยึดมั่นในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งทางใจ โดยการทำบุญ เช่น การใส่บาตร ทำให้รู้สึกสุขใจ ในขณะที่การทำชั่วทำให้เกิดความทุกข์ใจ ด้านร่างกาย คือ การปฏิบัติธรรม เช่น การเดินจงกรมและนั่งสมาธิ ช่วยให้อารมณ์แข็งแรงและผิวพรรณสดใส การรักษาศีล 8 ก็เป็น การเสริมสร้างความเจริญในชีวิต และด้านปัญญา คือ การฟังเทศน์ สวดมนต์ และ

การให้พระช่วยให้เข้าใจหลักธรรม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และทำให้ชีวิตเจริญขึ้นตามหลักคำสอนการเชื่อในบุญและบาปในแง่ของการทำความดีและการหลีกเลี่ยงความชั่วจึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมและวิถีชีวิตของชาวพุทธในพื้นที่ และยังสอดคล้องกับ Phra Chalayanamuni & Wongsaar (2020: 99 - 115) ได้ศึกษา “พระพุทธศาสนากับความเชื่อ” พบว่า ความเชื่อ คือ หลักคำสอนของศาสนาพุทธส่วนใหญ่แสดงออกมาจากพฤติกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตที่เชื่อเรื่อง บาป - บุญเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดเชื่อเรื่องอนิจจังเชื่อเรื่องการไม่จองเวรเชื่อว่าทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน เชื่อศรัทธาต่าง ๆ ชาวพุทธมีเสรีภาพในการเชื่อและศรัทธา และเชื่อกรรมลิขิต ดังนั้นคนไทยในสังคมปัจจุบันยังต้องการศาสนาเป็นที่พึ่งอย่างมาก ตราบใดที่คนยังไม่มีเชื่อมั่นในชีวิต เพราะศาสนามีบทบาทสนองความต้องการทางจิตใจคนในสังคมได้เสมอ ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละคนจะเลือกรูปแบบใด วิธีการใด ทางความเชื่อเหมาะสมกับความต้องการของตนเอง ดังนั้น ความเชื่อจึงมีความสำคัญ เพราะมีบทบาทและอิทธิพลในการดำเนินชีวิตในสังคมแบบพุทธ โดยยึดเอาคำสอนของศาสนา มาใช้เป็นเป้าหมายของชีวิต และกำหนดกรอบของการดำเนินชีวิต ตามหลักธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตน เช่น ศีล สมาธิ ปัญญา

สรุปผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาปที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา จะเห็นได้ว่าด้านความเชื่อตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ชาวพุทธเชื่อการสั่งสมบุญผลบุญจะติดตามตนไปหลังจากที่ตายไปแล้ว ชาวพุทธต้องช่วยกันปราบปรามการทุจริต และชาวพุทธต้องยึดมั่นในพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง และด้านความเชื่อเรื่องกรรมดี - ชั่ว ของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เชื่อกฎแห่งกรรม ผู้ที่ทำดีย่อมได้รับผลดี ผู้ที่ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว เชื่อว่า คนที่พูดความจริงไม่หลอกลวง จะทำให้คนทั้งหลายเชื่อถือ ให้ความเคารพ และยอมรับฟังคำพูดของบุคคลนั้น และเชื่อในการให้ทาน การบริจาคเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็น นอกจากนั้นในด้านความเชื่อเรื่องสวรรค์ - นรก ของนักท่องเที่ยวเชิงศาสนา คนรักชาติเมื่อตายไปจะเข้าถึง สวรรค์ โลก สวรรค์ เชื่อว่านรก สวรรค์ มีจริงและความเชื่อว่ามีระดับของสวรรค์ ใครทำกรรมดี

มากจะได้ขึ้นสวรรค์ชั้นสูง และนอกจากนี้ในด้านความเชื่อจากอิทธิพลทางสังคมรอบด้านของนักท่องเที่ยวยังพุทธศาสนา เชื่อว่า สังคมไทยมากมายไปด้วยปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ไม่ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่จึงเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เชื่อว่า สัตบุรุษหรือคนดีในทางพระพุทธศาสนาสอนว่าไม่จำเป็นต้องมีฐานะร่ำรวย อยู่ในการประพฤติปฏิบัติตนมากกว่า และเชื่อว่า ครอบครัวแตกแยกทำให้เด็กสร้างแต่ปัญหากระทำแต่ความชั่ว จะเห็นได้ว่าการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยังในเรื่องความเชื่อเรื่องบุญ - บาป ที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา นักท่องเที่ยวยังพุทธศาสนาจะนำหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่เป็นกฎแห่งกรรมไม่มีใครเปลี่ยนแปลงได้ สิ่งที่สำคัญสถาบันครอบครัว เป็นปัจจัยหลักสำคัญต่อการปลูกฝังและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวยังพุทธศาสนาในเรื่องความเชื่อเรื่องบาป - บุญ เป็นสำคัญต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา และสถานที่อื่น ๆ

จากผลการสรุปการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยังเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญ - บาป ที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมา ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อในพระพุทธศาสนาและการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวยังพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่องกรรมดี - ชั่ว, บุญ - บาป, สวรรค์ - นรก และอิทธิพลจากสังคมรอบตัว ในประเด็นของปัญญาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา สามารถสรุปและขยายความได้ดังนี้

1. ปัญญาและการแยกแยะความศรัทธา การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในบริบทของความเชื่อเกี่ยวกับบุญ - บาป ไม่ได้จำกัดแค่การเดินทางไปกราบไหว้สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ แต่ยังเกี่ยวข้องกับการใช้ปัญญาในการแยกแยะสิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เช่น กฎแห่งกรรมที่กล่าวถึงว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" หรือการยึดมั่นในความจริงและการให้ทาน การมีปัญญาในการแยกแยะในเรื่องกรรมสามารถทำให้บุคคลมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในศาสนาและหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาทางจิตใจและพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในระยะยาว

2. ความรู้สึกละอายและผลกระทบภายใน การรู้จักละอายต่อบาปหรือการทำผิดภายในเป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ซึ่ง

เชื่อว่าเมื่อบุคคลมีความรู้สึกละอายต่อความผิดที่ตนเองทำ จะสามารถหลีกเลี่ยงจากการกระทำผิด และทำให้เกิดการพัฒนาทางจิตใจและพฤติกรรมที่ดีขึ้น การละอายนี้เป็นเครื่องมือในการฝึกฝนตัวเองให้ไม่ตกอยู่ในความประมาทหรือหลงลืมต่อการกระทำที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน เช่น การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น หรือการหลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจนำไปสู่การทรมาน

3. ผลกระทบต่อบุคคล การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีผลต่อบุคคลหลายด้าน ทั้งในด้านการพัฒนาจิตใจและการสร้างสำนึกทางศีลธรรมจากการเดินทางไปยังสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และการศึกษาหลักธรรมคำสอนที่นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การฝึกฝนการรักษาศีล การปฏิบัติตัวตามกฎแห่งกรรม การให้ทาน การช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น นอกจากนี้ การศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับบุญ - บาปยังช่วยให้เกิดการพัฒนาในด้านจิตใจที่มีคุณค่าแก่ชีวิต เช่น ความเมตตา กรุณา การให้อภัย และการพัฒนาความรู้สึกเห็นใจผู้อื่น

4. ผลกระทบต่อสังคม การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่มีพื้นฐานมาจากความเชื่อเรื่องบุญ - บาปยังมีผลกระทบในเชิงสังคม เนื่องจากเมื่อบุคคลมีความเข้าใจในหลักธรรมและมีจิตใจที่สะอาดก็จะส่งผลให้เกิดการกระทำที่มีประโยชน์ต่อสังคม เช่น การทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส หรือการสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมความสงบสุขของสังคม สิ่งนี้สามารถเป็นปัจจัยในการพัฒนาความเป็นอยู่ของสังคมโดยรวมได้ในระยะยาว

5. ผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ จากการศึกษาพบว่า ความเชื่อทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาไม่เพียงแต่มีผลต่อบุคคลหรือสังคมในระดับเล็ก ๆ เท่านั้น แต่ยังมีผลต่อการพัฒนาประเทศด้วย เนื่องจากการส่งเสริมและการปฏิบัติธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เช่น การต่อต้านการทุจริต และการรักษาความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ทำให้เกิดการสร้างพื้นฐานสังคมที่มีคุณธรรมและจริยธรรมสูงขึ้น ช่วยลดปัญหาคอร์รัปชันและพัฒนาระบบการปกครองและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและการเรียนรู้ด้านความเชื่อ การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนายังเป็นช่องทางที่ช่วยให้ผู้คนได้เรียนรู้หลักธรรมและวิถีชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา ซึ่งช่วยกระตุ้นให้เกิดการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และการแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อและปฏิบัติธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคต่าง ๆ และคนในท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้สามารถเข้าใจมุมมองของผู้อื่นและพัฒนาความเข้าใจในหลักธรรมทางศาสนาอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

7. นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามากกว่า 3 ครั้ง ต่อปีแสดงให้เห็นว่ากลุ่มนี้มีความสนใจในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการสร้างกิจกรรมพิเศษสำหรับกลุ่มอื่นที่เดินทางมาน้อยกว่าโดยควรพัฒนากิจกรรมหรือเส้นทางท่องเที่ยวที่มีความพิเศษหรือหลากหลายขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมทำบุญในวันสำคัญทางพุทธศาสนา การจัดคอร์สปฏิบัติธรรมระยะสั้น หรือการทัวร์วัดเชิงพุทธศาสนาในรูปแบบใหม่ ๆ ที่ให้ความรู้สึกซึ่งมากขึ้นการส่งเสริมให้เป็น “นักท่องเที่ยวประจำ” การร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้สิทธิพิเศษหรือโปรโมชั่นสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่มาเยือนบ่อย ๆ เช่น ส่วนลดหรือของที่ระลึกที่มีความหมายทางพุทธศาสนา เพื่อสร้างการเชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวกับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนา

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดนครราชสีมาควรเน้นที่การเข้าใจกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความเชื่อในเรื่องบุญ - บาป และความสนใจในกิจกรรมพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งให้บริการที่ตอบโจทย์ทุกกลุ่ม เช่น การพัฒนากิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มครอบครัว การจัดโปรโมชั่นสำหรับกลุ่มที่มีรายได้ไม่สูง และการเสริมสร้างความเข้าใจในพุทธศาสนาเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทุกระดับ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีผลทั้งในด้านบุคคล สังคม และการพัฒนาประเทศอย่างชัดเจน โดยในประเด็นของการปลูกฝังความเชื่อเรื่องบุญ - บาป และการใช้ปัญญาในการแยกแยะความศรัทธาจากการเข้าใจเหตุผล การรู้จักละอายต่อบาปภายใน และการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการลดปัญหาทางสังคม เช่น การทุจริตคอร์รัปชัน และส่งเสริมคุณธรรมในสังคมเพื่อการพัฒนาในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในสถานการณ์ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว อาจส่งผลต่อพฤติกรรมทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาและการเข้าวัดทำบุญ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรศึกษาถึงปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาและการทำบุญ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สังคม และหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบใน การปลูกฝังสร้างความเชื่อ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนชาวพุทธที่กลุ่ม ทุกช่วงวัย ให้อยู่ในระดับที่ดีต่อไป และควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในแบบเชิงรุก คือการให้สถาบันครอบครัว บ้าน วัด สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนมีส่วนร่วมเอื้อต่อกันและมีส่วนสนับสนุนกันในการส่งเสริมกิจกรรมเชิงศาสนาเข้าสู่ชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาพฤติกรรมทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาควรศึกษากลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยว Gen Y เป็นต้น เนื่องจากกลุ่มบุคคลดังกล่าวจะเป็นกลุ่มบุคคลใหม่ที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนและสืบสานในการมีส่วนร่วมในการทำบำรุงรักษาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและเชิงพุทธศาสนาในอนาคต

2.2 ควรเพิ่มวิธีในการเก็บข้อมูลการวิจัย เพิ่มการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักท่องเที่ยวเชิงศาสนา เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น เนื่องจากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์นั้น จะสามารถทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงความคิดเห็นส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างนอกเหนือจากที่กำหนดคำตอบไว้ในแบบสอบถาม

References

- Akarakun, P. (2010). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยว* (พิมพ์ครั้งที่ 2) [Tourist Behavior] (2nd ed.). Khon Kaen: Nanawithaya Archives.
- Autthawuttikul, S., Sungrugs, N. & Lakananulak, S. (2017). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของจังหวัดราชบุรี [The Model Development of Religious Tourism Management of Ratchaburi Province]. *Veridian E - Journal, Silpakorn University Thai Edition, Humanities, Social Sciences and Arts*, 10(2), 2392 - 2409.
- Best, J. W. & Kahn, J. V. (1993). *Research Methods in Education* (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Boonchaliew, S., Boonrat, S. & Phra Khru Piphitsutatorn. (2021). COVID - 2019: ฉากทัศน์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในสังคมวิถีใหม่ [COVID - 2019: Scenarios of Buddhist Tourism in New Way of Society]. *Dhammathas Academic Journal*, 21(4), 329 - 340.
- Chunhaboonthipp, P. (2023). การท่องเที่ยวเชิงศาสนา ความเชื่อของบุคคลการเรียนรู้ส่วนบุคคลและพฤติกรรมการท่องเที่ยว: หลักฐานเชิงประจักษ์จากนักท่องเที่ยวพระธาตุนมในในประเทศไทย [Religious tourism, personal beliefs, personal learning, and tourism behavior: empirical evidence from tourists to Phra That Phanom in Thailand]. *Journal of Liberal Arts and Management, Kasetsart University*, 10(1), 1 - 19.
- Cohen, S. A., Prayag, G. & Moital, M. (2014). Consumer behaviour in tourism: Concepts, influences and opportunities. *Current Issues in Tourism*, 17(10), 872 - 909.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.

- Cultural Office, Nakhon Ratchasima Provincial. (2023). *ข้อมูลด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม* [Religious, arts and cultural information]. Retrieved April 1, 2023, from https://mocbackend.mculture.go.th/province/ewt/nakhonratchasima/ewt_news.php?nid=865.
- Goeldner, C. & Ritchie, J. R. B. (2006). *Tourism: principles, practices, philosophies* (10th ed.). Hoboken: Wiley.
- Junruan, J., Namboonruang S., Leejakpaiand, T. & Sopaku, R. (2022). ความเชื่อเรื่องบุญบาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ศึกษาอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง [Beliefs about Merit and Sin that Influence the life of undergraduate students studying in muang district, Lampang Province]. *Nakhon Lampang Buddhist College's Journal*, 11(3), 120 - 132.
- Kotler, P. (1997). *Marketing management: analysis, planning, implementation and control*. New Jersey: A simon & Schuster Company.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale. Attitude Theory and Measurement*. Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2011). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย* [Thai Tripitaka, Mahachulalongkornrajavidyalaya Edition]. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House.
- Mahamakut Buddhist University. (2013). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐ* (เล่มที่ 22, 25) [Pali Tripitaka, Siam Rath Edition (Volumes 22, 25)]. Nakhon Pathom: Mahamakut Buddhist University Printing House.
- Ministry of Culture. (2019). *แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา* [Guidelines for the implementation of the project to promote pilgrimage tourism in the religious dimension]. Retrieved April 28, 2023, from http://www.dra.go.th/module/attach_media/sheet6820140512110031.pdf.

- Nakkanrian, M., Nakkanrian, B. & Saramart, C. (2022). การสังเคราะห์งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ระหว่างปี พ.ศ. 2557 - 2563 [A Synthesis of Researches on Buddhist Tourism during 2014 - 2020]. *The Journal of Sirindhornparithat*, 23(1), 84 - 93.
- National Statistical Office, Ministry of Digital Economy and Society. (2024). *การสำรวจสภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม พ.ศ. 2564* [The 2024 Survey On Conditions Of Society, Culture and Mental Health]. Statistical Forecasting Division National Statistical Office The Government Complex, Ratthaprasasanabhakti Building, Chaeng Watthana Rd., Laksi, Bangkok.
- National Statistical Office. (2024). *จำนวนศาสนิกชนจำแนกตามศาสนา* [Number of religious people classified by religion]. Retrieved October 1, 2024, from https://www.nso.go.th/nsoweb/nso/statistics_and_indicators?impt_branch=304.
- Parasakul, L. (2017). การเปรียบเทียบแรงจูงใจปัจจัยผลักและปัจจัยดึงดูดในการมาท่องเที่ยวประเทศไทยของนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศยุโรป กลุ่มประเทศอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน. [A comparison of the push - factor and pull - factor motivations influencing European, North and South American, and Chinese tourists' decisions to visit Thailand]. *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences (JMSS)*, 13(1), 197 - 221.
- Phra Chalayanamuni (Sampoch Dhammaphocho) & Wongsaar, S. (2020). พระพุทธศาสนากับความเชื่อ[Buddhism and belief]. *Journal of Palisueksabuddhaghosa Review*, 6(2), 99 - 115.
- Phra Khru Piphitphatthanakan. (2566). การสร้างวัดและการจัดการศาสนสมบัติของวัดในประเทศไทย [Temples Construction and Management of Religious Treasures of Temples in Thailand]. *Journal of Buddhist Innovation and Management*, 6(5), 185 - 194.

- Phra Khru Sakornsuthidham., Inpecha, I. & Intongpan, P. (2019). พุทธวิธีส่งเสริมค่านิยมในสังคมไทย[Buddhist Ways to Promote Thai Social Values]. *Journal of MCU Peace Studies*, 7(6). 1653 - 1661.
- Phra Khru Santithammaphirat. (2014). ศาสนสถานแหล่งท่องเที่ยวในพระพุทธศาสนา [Buddhist religious sites and tourist attractions]. *Journal of Nakhonratchasima*, 8(1), 89 - 96.
- Phra Khru Thammanithet, S., Phra Khru Thammanithet, P. & Phra Otkhamdee, S. (2022). ศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ - บาป ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ภาคพิเศษ [A study of the beliefs about merit and sin of students at Mahamakut Buddhist University, Sirindhorn Rajavidyalaya Campus, Special Section]. *Sirindhorn Journal of Public Administration*, 23 (1) , 94 - 102.
- Phra khru Udornpawanakhun. (2020). แนวทางการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในอำเภอนายูง จังหวัดอุดรธานี [Promoting Approach for Buddhist Tourism Management of Temples in Nayung District, Udonthani Province]. *Journal of MCU Peace Studies*, 8 (3) , 1024 - 1037.
- Phra Maha Worathammo., K. Namket, S. & Sinthunok, B. (2021). วิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ - บาปในพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธในเทศบาลเมืองเพี้ย อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี [Analysis of beliefs about merit and sin in Buddhism and their impact on the way of life of Buddhists in Phia Municipality, Kut Chap District, Udon Thani Province]. *Journal of Modern Learning Development*, 6 (4) , 271 - 284.
- Phra Phromkunakorn (P.A. Payutto). (2016). *พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 32). [Buddhist Dictionary, Compiled Edition] (32th ed.). Bangkok: Peace Education Foundation.

- Phra Phromkunaphon (P.A. Payutto). (2011). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 15) [Buddhist Dictionary, Compiled Edition] (15th ed.). Bangkok: Sahathammik.
- Phra Phromkunaphon (P.A. Payutto). (2013). *ปรัชญาการศึกษาของไทยภาคพุทธธรรม: แก่นนำการศึกษา* [Thai Philosophy of Education: Buddhist Studies: Educational Leaders]. Bangkok: Phalitham.
- Phra Phromkunaphon (P.A. Payutto). (2014). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย* [Buddhism, revised and expanded edition]. Bangkok: Phalitham.
- Phra Siriwat, P., Thilao, P. & Phra khru suthikittibandit. (2023). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศาสนสถานของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา [Development of Management Model for Religious Sites of Temples in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province]. *Journal of Buddhist Innovation and Management*, 6(6), 134 - 145.
- Pichphandaycha, P. (2018). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของเกาะฮ่องกงที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวไทย* [Religious tourism management of Hong Kong Island affecting Thai tourists]. (Master of Arts Thesis, Thammasat University).
- Royal Institute. (2014). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2) [Royal Institute Dictionary B.E. 2554] (2nd ed.). Bangkok: Nanmee Books Publications.
- Sangkhachei, T. (2007). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ* [Tourism and service industry]. Teaching documents, Faculty of Management Science. Phetchaburi: Silpakorn University, Phetchaburi Information Technology Campus.
- Setsri, P., Na Thalang, C., Wongmontha, S. & Pomsuwan, S. (2023). พฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยและการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจังหวัดยโสธร [Thai Tourists' Behavior and Cultural Tourism Travel Decision Based on Cultural Identity of Yasothon Province]. *Management Sciences Valaya Alongkorn Review*, 4(1), 56 - 73.

- Somdej Phra Buddhaghosacariya (P.A. Payutto). (2021). *นรก - สวรรค์ ใน พระไตรปิฎก* [Hell and Heaven in the Tripitaka]. Bangkok: Dhammasabha.
- Suwannaphong, K. (2021). พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดภูเก็ตของนักท่องเที่ยวชาวไทย [The Behavior of Thai Tourists Engaged in Buddhist Religious Tourism in Phuket Province]. *Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*, 7(3), 113 - 128.
- Thaothampitak, W., Wongsuwatt, S. & Thongseng, S. (2023). พฤติกรรมการท่องเที่ยวความกังวลในการเดินทางท่องเที่ยวการรับรู้ผ่านการสื่อสารแบบปากต่อปากบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและความตั้งใจเดินทางท่องเที่ยวภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด 19 ของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม [Tourist Behavior, Travel Anxiety, Electronic Word of Mouth Perception, and the Travel Intentions of Muslim Tourists after the Covid-19 Pandemi]. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 18(1), 35 - 48.
- Tourism and Sports Office, Nakhon Ratchasima Provincial. (2023). *ข้อมูลนักท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา* [Tourist information for Nakhon Ratchasima Province]. Retrieved April 8, 2023, from https://nakhonratchasima.mots.go.th/more_news.php?cid=52.
- Valipodom, S. (2017). *พุทธศาสนาและความเชื่อในสังคมไทย* [Buddhism and beliefs in Thai society]. Bangkok: Lek - Prapai Viriyapan Foundation.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: New York: Harper & Row.